

Barbarstvo ducha

Vědecko-didaktický seminář v Bratislavě 19.–20. září 2014

Letos už popáté se učitelé dějepisu ze Slovenska setkali na vědecko-didaktickém semináři *Barbarstvo ducha*, které s podtitulem *S.O.S. 20. storočie (slovo-obraz-svedectvo)* organizovalo Občanské sdružení Nenápadní hrdinovia ve spolupráci s Konfederací politických vězňov Slovenska, jejíž předseda Anton Srholec byl čestným hostem akce. Jednou z institucí, která seminář podpořila, byl i Ústav pro studium totalitních režimů. Celkem se

ho zúčastnila třicítka učitelů dějepisu a občanské a etické výchovy.

Vystupující historici a didaktici ze Slovenska, Itálie a České republiky se ve svých příspěvcích zabývali kromě jiného vztahem paměti a dějin na příkladu osudů slovenských Židů či využitím komiksu ve vyučování. Podělili se rovněž o zkušenosti s prací v mimoškolních projektech. Ústav pro studium totalitních režimů zastupoval Jaroslav Pinkas, který prezentoval

metodiku práce s filmovými klipy a nabídl přítomným vzdělávací DVD z produkce Skupiny vzdělávání.

Seminář *Barbarstvo ducha* se pořádá od roku 2010 jako jediný svého druhu na Slovensku. V minulosti se věnoval Akci K, útěkům za železnou oponu nebo tzv. svíčkové manifestaci. Jeho organizátoři jsou zřizovateli slovenského Muzea zločinov a obětí komunizmu.

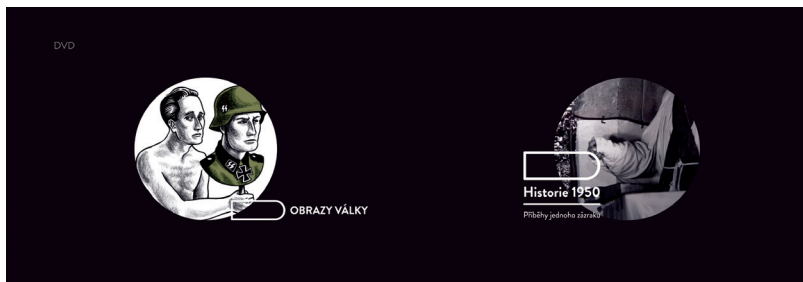
Jaroslav Najbert

Projekt Dějepis v 21. století*

Projekt *Dějepis v 21. století* (D21)¹, který je na půdě Ústavu pro studium totalitních režimů realizován s podporou operačního programu EU Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK), vstoupil do závěrečné fáze. Je tedy vhodná příležitost k rekapitulaci dosavadního průběhu a výsledků.

Projekt si obecně klade za cíl přispět ke zvyšování kvality dějepisného vzdělávání na středních a základních školách prostřednictvím tvorby interaktivních výukových pomůcek a inovativních výukových postupů. Zahájen byl v roce 2012 a ukončen bude v prosinci 2014. Zadavatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Od ledna 2015 budou aktivity navazující na projekt D21 pokračovat v rámci činnosti ÚSTR.

Obsahově je projekt rozčleněn na šest základních oblastí, tzv. klíčových aktivit. První navazuje na tradiční vzdělávací činnost ÚSTR, tedy tvorbu výukových DVD (čtyři DVD v rámci projektu: *Česká společnost 1969–1989*, *Obrazy války*, *Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku* a *Dějiny ve škole*). Další

Prvky vizuální identity projektu D21

klíčovou aktivitou je tvorba IT aplikací pro vzdělávací účely: webového portálu, aplikací pro e-learningové kurzy a diskusní fóra pro učitele, veřejnost i aktivní žáky, dále didaktického facebookového profilu apod. Portál D21 postupně integruje nejen výstupy projektu, ale i předchozí vzdělávací aktivity (např. webové učebnice). Prozatím je spuštěn v pilotní verzi na doméně www.dejepis21.cz a postupně doplňo-

ván. Další podstatnou součástí D21 je smluvní spolupráce s padesáti školami. Na dvanácti z nich probíhá po celé tři roky projektové vyučování dějepisu, do kterého se zapojily stovky žáků. Ti pořizují například nahrávky rodinných pamětníků (žakovská verze oral history), sbírají artefakty z mapovaných období, navštěvují lokální paměťové instituce, vyhledávají písemné či fotografické materiály atp. Projektové vyučování má

* Článek je dílčím výstupem projektu *Dějepis v 21. století*, který je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

živý ohlas u žáků, učitelů i rodičů a přispívá k tvorbě komunitního prostředí škol. V jeho rámci se konalo několik výstav (např. v Pardubicích, ve Svitavách), mnoho školních projektových dnů, vznikly knihy žákovských prací, množství nahrávek pamětníků atd. Některých výstupů si všimla i regionální média (např. regionální mutace *MF Dnes*, místní periodika v Pardubicích, Jablonci nad Nisou, Novém Strašecí aj.). V dalších spolupracujících školách probíhá zkušební pilotování výukových pomůcek (DVD, webové aplikace). Nová DVD a další výukové pomůcky tedy nevznikají „od stolu“, ale veškeré materiály jsou předem vyzkoušeny v praxi prostřednictvím „pilotujícího učitele“. Dále probíhají tzv. modelové hodiny. Při nich lektori projektu D21 ve školách, které jsou do něj zapojeny, prezentují vzorovou hodinu (většinou pro cca 50 žáků a učitele) neboli praktické metodické cvičení, jak ve výuce využívat interaktivní pomůcky. V rámci projektu také vznikají dvě metodiky: projektového vyučování a využívání moderních médií ve výuce dějepisu. První z nich teoreticky zhodnocuje zkušenosti ze spolupracujících projektových škol, druhá metodicky „radí“ učitelům, jak do hodin dějepisu vhodně zařadit film. Další aktivitou jsou semináře pro učitele základních a středních škol.

V současnosti jsou uvedené projektové aktivity buď dokončeny, nebo těsně před dokončením. DVD k období tzv. normalizace bylo již zdarma distribuováno do všech základních a středních škol v České republice. DVD *Obrazy války, Historie 1950: Příběhy jednoho zázraku a Dějiny ve škole* budou moci učitelé využívat od podzimu 2014. Pro tato DVD se podařilo získat unikátní (často dosud nezveřejněný) filmový materiál z Národního filmového archivu, České televize nebo Krátkého filmu. Výborné výsledky má od počátku přímá spolupráce se školami, při níž byly závazky vůči MŠMT dalece překročeny.

K projektu patří tzv. povinná publicita, tedy seznamování veřejnosti s jeho výsledky. Děje se tak zejména prostřednictvím tiskových konferencí (leden 2012, září 2013, podzim 2014

v plánu) a odborných článků. Projekt a jeho výsledky byly opakovaně prezentovány v ČT (včetně hlavních zpráv), ČRo, ČTK, *MF Dnes*, *Hospodářských novinách*, regionálních periodikách atd. Publikovány byly odborné didaktické články (časopis *Moderní vyučování*, příspěvky ve sbornících z několika didaktických konferencí včetně zahraničních aj.). Regionální mediální odezvu má i projektové vyučování na spolupracujících školách.

I přes organizační a kapacitní náročnost mají podobné projekty pozitivní výsledky jak pro cílové uživatele, tak pro realizátory. U vzdělávacích aktivit ÚSTR došlo díky projektu k výraznému personálnímu posílení: vzniklo osm nových čistě odborných pozic a přibýly finanční prostředky na externisty. Díky samostatnému rozpočtu je možné všechny běžné vzdělávací činnosti výrazně rozšířit a „upgradovat“. Z finančních prostředků projektu byly nakoupeny rozsáhlé sbírky audiovizuálních materiálů z ČT, NFA, Krátkého filmu, Ateliérů Bonton Zlín atd., které budou sloužit i po ukončení projektu. Nový rozsáhlý webový portál včetně aplikací pro e-learningové kurzy a diskusní fóra by byly bez finanční podpory OPVK obtížně myslitelné. Vzniklé IT zázemí obohatí vzdělávací aktivity ÚSTR a napomůže jejich modernizaci – například předpokládanému postupnému převedení výukových pomůcek i seminářů na on-line verze. V rámci projektu byla navázána systematická spolupráce se školami. K práci s učiteli přibýla přímá práce s žáky. Při spolupráci s D21 se učitelé v regionech sami podíleli na organizaci seminářů (a na zajištění jejich naplněnosti). Takový postup nejenže zvýšil

návštěvnost kurzů, ale přivedl i typově nové učitele z regionů, kteří jinak nemají o nabídky doplňujícího vzdělávání zájem. Takové „know-how“ je cenné, neboť v posledních letech není stabilní naplněnost seminářů pro učitele samozřejmostí. Inovacemi prošly také propagační a mediální aktivity. Byla vytvořena kreativní vizuální identita (včetně loga) a PR postupy, které po ukončení projektu převezme vzdělávací úsek ÚSTR. Rozvoj zaznamenala i spolupráce s partnerskými institucemi – např. s Židovským muzeem v Praze, Pedagogickou fakultou UK, Národním pedagogickým muzeem a Knihovnou J. A. Komenského, regionálními paměťovými institucemi a dalšími vědeckými pracovišti. Inovace se tedy týkají jak odborné tvorby (aplikovaného i základního výzkumu), tak zapojení IT technologií, materiálního zázemí, mediální propagace a spolupráce s nejrůznějšími institucemi.

K operačním programům EU lze mít různé výhrady, jejich výhodou ale je, že po odborné a metodické stránce ponechávají příjemcům podpory širokou tvůrčí svobodu. Vzdělávací aktivity projektu D21 tak mohly v tomto směru plynule navázat na předchozí didaktickou činnost ÚSTR. To platí i o teoretických východiscích. Klíčové body projektu se opírají o poznání, že dějepis nemůže být předáváním „objektivních historických pravd“, ale musí být „soužitím“ existujících interpretačních přístupů a modelů. Výukové pomůcky projektu D21 vznikají se záměrem podpořit rozvoj samostatného tvůrčího a kritického myšlení ve školách.

Martin Valenta,
hlavní manažer projektu D21

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ